

DALIBOR DOBIÁŠ

K NOVÁKOVĚ *ČECHISCHE LITERATUR DER GEGENWART*

Podobně jako o málo mladší *Stručné dějiny literatury české* (1909) je první moderní práce pojednávající dějiny českého písemnictví po současnost dílem společným: úvodní *Geschichte der českischen Literatur* (1907), která tvoří její vlastní jádro, napsal J. Jakubec. Vztah Novákovy *Čechische Literatur der Gegenwart* (Současná česká literatura) k Jakubcovým dějinám je volný. Výklad, řazený do pěti hlav, začíná *Omlazením českého básnictví Nerudou, Hálkem a jejich současníky* a navazuje na členění prvního autora, avšak Novákův přístup k nedávné literární minulosti se již s ohledem na dostupný materiál postupně rozchází s opatrným pozitivismem J. Jakubce. V komparativních úvahách, jimiž *Čechische Literatur der Gegenwart* odkazuje i k Novákovým příspěvkům do *Čechische Revue*, autor pokusně reviduje svá starší metodologická východiska, volně se vrací k nedávným kritikám národních konvencí a formulacím umělce, ale též k vlastním česko-německým studiím. V souladu s tím vznikají syntetické snahy dějepisné v *Čechische Literatur der Gegenwart* na půdě dobového eseje tak jako vědeckých představ o nově etablovaném oboru; přitom se opírají zejména o Brücknerovy monografie v řadě *Die Literaturen des Ostens*, kde byl spis publikován, o jejich věcný, zároveň poutavě kritický, kompozičně a portrétní lesem blízký tón.

Nelze pominout, že podobu práce, tvořené v rychlosti pro německé čtenáře, ovlivnila Jakubcova neochota dovést výklad po současnost, že vznikla na území vyhrazeném převážně kritice: absenci S. K. Neumanna do jisté míry nahrazuje úvod k *Nové české poezii* (Novák 1907c), v zájmu o mladé básníky ustupuje zřetel historický apod. *Čechische Literatur der Gegenwart* částečně přehodnocuje důrazem na literaturu novou, která je vydělena od starší obrozenské minulosti, i Novákovy příspěvky v *Literatuře české 19. století* (1905, 1907). Specifika českého písemnictví, na jejichž náčrt a výklad se spis soustřeďuje, obecně odpovídají vůdčím idejím národním, česká literatura je jejich „věrným a stručným obrazem“ (I: 375; slovesnost je pojednána v návaznosti na kulturní dění, kupř. zájem etnografický), rozvíjejí se ve spojení kosmopolitismu a směrů národních. Členění na několik částí zešíroka sleduje hledisko ideové a generační (po pokolení Nerudově, jež tvoří jakýsi předstupeň, následují *Všeslovanské a historické*

tendence, *Básnický kosmopolitism, Realism v české novelistice a dramatu, Zápás kritiky o nové životní hodnoty*, kam jsou řazeni i nejmladší básníci; k popisu srov. Hýsek 1908), zohledňuje literární druhy, směry a žánry; výklad o „separatistickém“ Slovensku je přitom součástí.

Měřítkem spisu, který historiograficky začleňuje portréty literárních osobností, je původnost. Česká slovesnost se porovnává s vlivy velkých literatur evropských; charakteristiky se soustřeďují na spisovatele a jeho tvůrčí, syntetickou aktivitu v duchu národním (tímto směrem jsou vedeny i další soudobé příspěvky: F. V. Krejčího *Zrození básníka*, 1907, a Šaldova *Moderní literatura česká*, 1909). Na zahraničí se autor neváhá odvolat (A. Jirásek do německé literatury nepronikl; srov. Novák 1907b), v čemž se zrcadlí představa vzájemných dějin slovesných: „Od okamžiku, kdy se literární Evropa přiměje k zájmu o tvorbu mezi Krkonošemi, Šumavou a Tatrami, brzy uzná a pochopí, že nejlepší čeští básníci jsou kosmopolitictví jen do té míry, aby byli cizině srozumitelní a přístupní, a přitom natolik národní, aby zahraničnímu čtenáři mohli nabídnout i něco vlastního, samostatného a svěbytného“ (I: 376). V daných ohledech vychází z Novákovy dějepisné práce, v duchu metodické zásady, již si autor osvojil, a v zvláštní synchronní perspektivě, kritika. Široká a ostrá polemika s populárními autory vlasteneckého směru, „úzkoprsým“ moralismem, naproti tomu dekadencí ad., je společensko-literární. K následné skandální odezvě (srov. i postoj T. G. Masaryka, viz Dvořák 1953: 449–50) přispěla vedle míry a samozřejmosti odsudků, zřejmě v případech některých mladších autorů, i skutečnost, že dílo bylo určeno cizině.

Novák hledá pozadí pro soud o cestách soudobé slovesnosti, usiluje zhodnotit odkaz 90. let (ke koncepci nové literární generace, jež se později polemicky upřesní, srov. Novák 1907c); to se bezmála ztrácí pod příkrými synchronními odsudky. A tak upoutají rozpory: pozitivní charakteristiky jednotlivin narážejí na hodnocení celkové (J. Zeyer, jenž je doceněn v dílčích ohledech, „dnes opět nemá, čím by oslovil moderní literaturu“; I: 314), přičemž vznikají disproporce (zavržení jsou autoři, kteří zaujímají klíčové pozice: J. Zeyer, A. Jirásek), operuje se s abstraktními požadavky vnějškovými (Jirásek postrádá „velké pojetí světa, které ovšem u žádného skutečně velkého historického romanopisce nechybí“; I: 302). V odborných polemikách, jež se opírají o etablované přístupy a český pozitivismus, jsou podobné nesrovnalosti zohledněny. Dle J. Krejčího by bylo záhodno, aby 19. století po současnost zpracoval jeden autor a zahrnul tak nejruznější souvislosti, což je stanovisko návazné na *Literaturu českou 19. století*. M. Hýsek konstatuje: „Spisovatel např. s dlouhou a poctivou prací, jako jest Jirásek, jistě již poctivostí svou nutí na zastavení, nežli řekneme tak ostré slovo“ (1908: 216). Zpochybněna je i vyhrocená komparativní koncepce: „Česká literatura stojí v těsném vztahu s národním životem. [...] I v těch případech, kdy čeští spisovatelé přejímají cizí ideje, přizpůsobují je domácím poměrům“ (Karásek 1909: 256). Objevují se konkrétní námítky, jež Novák později zohlední (portrét J. Nerudy, O. Hostinského).

V *Stručných dějinách literatury české*, na nichž autor od roku 1907 spolupracoval s J. V. Novákem (srov. Dobiáš 2001), je *Čechische Literatur der Gegen-*

wart přepracována: objeví se stejné myšlenky a souvislosti, vždy však v novém, ve smyslu dobových konvencí „vlastenečtější“ úhlu pohledu. Praktická příručka pro české čtenáře promlouvá věcným jazykem, umírněným v stylistických kontrastech a stavbě portrétů; obsahuje podrobné údaje, stručné charakteristiky mnoha děl a bohatý bibliografický doprovod (viz doplňky výkladu o almanaších druhé poloviny 50. let). Vyznačuje se snahou o důkladnost a přesnost v čase a vztazích; Novákova práce zdůrazňuje ideu: „doba nová“ tvoří samostatný úsek dějinný, jenž trvá od „vzkříšení“ jazyka a literatury kolem roku 1780 po současnost, jeho ústřední myšlenkou je – naproti *Čechische Literatur der Gegenwart* – „zájem národní, jenž se stále prohlubuje“ (čI: 93). Mezníky tvoří konec národního obrození a politizace českého života roku 1848, počiny generační, počátek slovesné přítomnosti v polovině 70. let. Vynechány jsou odkazy k zahraničí, pokud sloužily jen jako opora pro německou recepci, důraz se klade na organické vztahy autorů domácích; zásadní je formulace pozitivního celku a jeho vývoje, ve srovnání se starším spisem nová (viz čI: 355–6), prostor pro postoj kritický. Jakkoli je Novák badatelem syntetizujícím a klade důraz i na pojetí osobnostní, zdá se, že se v tomto směru přidržuje některých postupů sociologicky orientované literární vědy.

Špatně přehledné hlavy se rozpadají, vznikají obsáhlé kapitoly o dějinných poměrech, postupně o publicistice, kritice, humanitních naukách, překladu atp., jež Novák zmiňoval jednotlivě v rámci výkladu. Literatura se vyděluje jako předmět zájmu, a přitom neosamostatňuje (srov. i význam mezníku 1848); dochází k přesunům autorů a explicitnímu označení generací, škol, směrů, zejm. v návaznosti na *Čechische Literatur der Gegenwart* a úvod k *Nové české poezii* (oddíl o současné próze člení do šesti podkapitol skupiny převzaté z posledních tří hlav dějin německých, připojena je *Česká fejetonistika. Memoáry*; i v případě kapitoly *Nová česká poezie*, kam Novák zařazuje pouze básníky závěrečného *Boje kritiky o nové životní hodnoty*, jsou jmenovány tři typy a „živly destruktivní, které mají cenu protijedu a kontrastu“ čI: 536). Důležitější než názvy, které zejména zdůrazňují vůdčí osobnosti či tendence, jsou kontury: počáteční odstavce, v nichž jsou podány a usouvztažněny charakteristiky celkové. Objeví-li se v práci německé ostrá kritika A. Jiráska jako součást portrétu, v úvodní části české *Historické povídky* je zevšeobecněna (obrodné prvky zde nebyly důsledkem literárního života) a spisovatel sám pojednán pozitivně, se zřetelem na celek a vrcholy své tvorby. Dosah členění a odlišný vztah k recepci dokládá kapitola *Literatura zábavná a konvenční*, shrnující dříve neuvedené, umělecky nevýznamné autory jako část *Novelistiky a románu doby přítomné* a nový důraz na venkovskou prózu.

Vytváří se prostor k začlenění autora do různých kontextů historického dění; portrét si mnohdy zachová dřívější samostatnost (srov. hodnocení I. Herrmanna), jinde se spisovatelé, k nimž často zůstává původní stanovisko literárněkritické, vyskytují v odlišných souvislostech: „Nejprve upoutal kraj velice samorostlého svérázu, jež milovala a studovala již B. Němcová, Chodsko; ale ta velká minulost zastiňovala přítomnost, takže to byl historický spisovatel A. Jirásek, jenž v *Psohlavcích* namaloval byt lidu na Domažlicku“ (čI: 448); v souladu s tím se

proměňuje též náčrt vztahů k cizině, i v *Stručných dějinách* velmi důležitých, Novák namísto konfrontací raději zasazuje vazby mezi obecnější tendence národní. J. Holeček, „slavjanofil čistého zrna“ (I: 335), je charakterizován jako příznačně český myslitel, a badatel, oproti *Čechische Literatur der Gegenwart*, zdůrazní slovo „tradice“: „Působila tu jednak slovesná tradice, která sahala až k B. Němcové a F. Pravdovi, jednak i mimoliterární zájem etnografický“ (čI: 446). V rámci mnohostranného vývoje celku se vytrácí potřeba ostrých kontrastů: J. Nerudu autor neuvádí jako „mnohem významnějšího a hlubšího umělce“, než byl V. Hálek (I: 266); oba jsou, ačkoli kritické stanovisko je zřejmé, srovnáni spíše jako možné typy. Formulace směrů a spojnic je nemyslitelná bez časové perspektivy: na fáze se člení kupř. historická novelistika, V. Beneš Třebízský je vydělen od odborně vzdělaných následovníků.

V rámci klasického modelu život, dílo, příp. celkové hodnocení či recepce, upoutá spojení formálně příbuzných děl. Básnickým sbírkám J. Nerudy je předestlána věta: „[autorův] historický význam tkví v jeho šesti knihách, jejichž vývojový poměr patří k nejzajímavějším zjevům našich dějin slovesných“ (čI: 279). Podobně stojí: „Programně vystoupila mladá literatura ve Fričově almanachu [...]. Lze říci, že *Lada Nióla* má význam ne tak obsahem, jako ruchem, jež vzbudila. Dědictví její přejal almanach *Máj* (1858), [...] další ročníky (1859, 1860 a 1862) redigoval pak Hálek“ (čI: 267), místo „zajímavých uměleckých almanachů *Lada Nióla* (1855) a *Máj* (1858–62), které působily jako osvobodivě a úlevně odvážné manifesty nového směru v pochmurné a mdlé době“ (I: 262); u Z. Wintra: „i v oblasti vědecké kulturní historie jeví se od polovice 90. let [...] značný vzestup“ (čI: 438). Ohled na celkový vývoj české kultury prostupuje spisem v mnoha směrech, vede posléze k dalšímu rozpracování moderních prozaických směrů, jednotlivých autorů (V. Mrštík, J. Merhaut), dramatu, jež je nepochybnou složkou národní slovesnosti; dílo samo se stává průsečíkem komplexnějších charakteristik (srov. *Rok na vsi*). Pozoruhodné je, že zatímco mizí představa moravského separatismu, slovenská literatura posledního půlstoletí, rozšířená podobně jako české divadlo, je shrnuta v jedné podkapitole.

Druhá a třetí verze *Čechische Literatur der Gegenwart* (1913, *Sovremennaja češskaja literatura*, 1926; k popisu změn v druhém vydání srov. Donath 1914) a *Stručných dějin* (*Přehledné dějiny literatury české*, 1913, 1922; dále viz Dobiáš 2001) vznikají takřka současně; texty z let 1912–13 A. Novák původní práce spíše prohlubuje a doplňuje. Usiluje o aktuálnost, proto uvádí nová data a díla, autory (B. Benešová), za delší období v spise německém z roku 1907 (S. K. Neumann, K. M. Čapek), o němž bude řeč dále. Po smrti S. Čecha, V. Mrštíka, J. V. Sládka, J. Vrchlického, T. Novákové se porůznu mění časová perspektiva, narušena je kritická synchronie *Čechische Literatur der Gegenwart*, čemuž napomáhá i tvůrčí posun některých autorů, vybízející k pojmenování současných podob jejich díla (F. X. Šalda, J. Vrchlický), nově vyvstávající souvislosti. Německojazyčná práce svými volnými proporcemi spíše umožňuje zaujmout postoj k dílčím otázkám a argumentovat: v návaznosti na diskusi o korespondenci J. Nerudy a K. Světlé jsou propracovány portréty obou autorů a důležité je i to, že se autorka *Frantiny* jeví jako morálně vyšší typ než její literární vzor G. Sand. Podobizny S. Čecha,

V. Mrštík či J. S. Machara jsou kritičtější než věcný přehled v české monografii; Novák se věnuje velkým autorům, usouvztažňuje jejich dílo s biografií (J. Arbes, A. Jirásek, J. Vrchlický ad.; znovu se tak objevuje vazba šaldovská, k souboru *Duše a dílo*; 1913), zpracovává podobiznu J. V. Sládka, jehož historický význam docenil už v *Stručných dějinách*, zahrnuje interpretační témata (Zeyerova mystika).

Postoj ke kritice se ovšem proti první verzi spisu mění: „Trpký osud básníka v Čechách! Tato čistě lidská tragika básnického života musela tak citlivou povahu, jako byl J. Vrchlický, bolestně ranit. Snad se někdo pokusí dílo, jehož tvůrce uvrhla sudba krutého osudu do malého národa, uvést důstojně a slavně do jeho duchovní vlasti, zvané světová literatura?“ (II: 368). Hojně se zmírňují, pozitivně upřesňují starší vyhocené charakteristiky, a to zejména ve vztahu k cizině a k domácímu publiku, věd. Nepřekvapuje, že na mnoha místech Novák uplatní spíše historiografický model *Stručných dějin*: kritik a jeho subjektivní soud ustupují do pozadí (proti „Ještě výše stojí krátké vesnické povídky [K. Světlé]“ (I: 281) se píše: „[...] stojí snad ještě výše“ [II: 305]), rozšířena je faktografická stránka spisu, jež místy nahrazuje náčrty obecné; sleduje chronologii a literární vztahy (práce J. Vrchlického se dělí po vzoru *Stručných dějin* na etapy). Badatel klade větší důraz na strukturaci celkovou (mezi J. Zeyera a J. V. Sládka vkládá, v návaznosti na český spis, obecný odstavec, který zároveň uvádí autora *Meče Damoklova*); přitom se soustřeďuje na vazby spisovatelů domácích, jmenuje, co která osobnost přináší nového, jak navazuje na počiny dřívější (básníci, kteří se snažili sloučit kosmopolitismus se staršími směry národními, ale i ekonom J. Kaizl ad.). Konečně, Novákovu orientaci naznačuje věta: „O nic neusiloval kritik Neruda častěji a vážněji než o možnost organické národní literatury“ (II: 295).

Přehledné dějiny a Čechische Literatur der Gegenwart jsou díly jednoho autora, a na pozadí rozdílů vystávají i jisté spojnice: v řazení autorů a směrů (mezi básníky Nerudovy generace se v první verzi české práce přesouvá J. Arbes, v dílech z roku 1913 je takto spojen s A. Staškem), zájmu o konkrétní spisovatele, v pozornosti věnované žurnalistice a kritice, humanitním naukám a společenským poměrům (politika, ženská emancipace). Obdobná jsou i některá terminologická zpřesnění a ohlasy metodických podnětů, s nimiž se Novák v této době vyrovnával (v *Stručných dějinách* se objeví zmínka o plemenném původu J. Zeyera, v druhé verzi spisu německého u J. Vrchlického); společnou tendencí, jež však zároveň naznačuje vývojovou nosnost modelu českého, je rozšíření dramatu a divadla, literatury slovenské. Badatel upravuje název závěrečné hlavy, věnuje pozornost nové literatuře (v druhých verzích spisů jsou kupř. O. Theer a J. z Wojkowicz vyděleni od O. Březiny a pojednání v závěru kapitoly o poezii jako samostatné typy); *Čechische Literatur der Gegenwart* pak předznamenává *Přehledné dějiny* z roku 1922 rozčleněním nejnovější prózy na impresionistický typ a vypravěče dbalé formy. O povaze změn platí obecně totéž, co bylo řečeno k české příručce (Dobiáš 2001): leckdy jsou inspirovány vnějškově (zeyerovskými postřehy kupř. zapůsobil M. Marten), drobné úpravy mohou být výrazné, a přitom nezastírají původní strukturaci spisů.

Tak jako na mnohé jiné myslitele, působil i na Novákovo dílo vznik samostatného státu. 28. říjen 1918 završuje jako mezník třetí vydání *Přehledných dějin české literatury* (1922) a ovlivňuje jejich projekci společenského a literárního vývoje; slovenská literatura se stává jeho organickou součástí. Nová verze *Čechische Literatur der Gegenwart* (1926), upravená a doplněná pro ruské čtenáře (viz posun ironie v souvislosti s účastí vlastenců na národopisné výstavě v Moskvě; podobných zásahů je však pouze několik), navazuje na komplexní metodické posuny české příručky, zejména v oblasti literární tradice, jen málo. Badatel doplňuje žádané údaje o nejnovějším období (dvě počáteční hlavy jsou takřka beze změn), v detailech přitom sleduje zejména pozitivistické rysy *Stručných dějin* („Na prahu vysokého věku popsal Holeček snahy svého života, předkládaje je jako velký organický celek, v rozsáhlé autobiografii *Pero*“ [III: 122], nové práce F. X. Svobody nemá pominout, „kdo by chtěl pochopit psychologii pražské společnosti“ [III: 132]); v návaznosti na něj upřesňuje některé soudy a vnáší odlišnou perspektivu časovou (J. S. Machar jako kritik monarchie). Poslední hlavu člení na *Zápas vědy a kritiky o nové životní hodnoty a Impressionisty, symbolisty a představitele protichůdných směrů v nové české poezii*. Přitom dochází k drobným přesunům, objevují se noví autoři, tak jako v druhých verzích dějin postavy kulturního a vědeckého života; portréty několika mladších spisovatelů z *Čechische Literatur der Gegenwart* A. Novák na základě jejich vývoje rozpracovává a osobnosti hodnotí.

Největší pozornost ovšem věnuje nové společenské situaci. Na esejistických základech svého spisu proklamuje jednotu československé literatury: vytýkal-li dříve, že důsledkem literárního separatismu je, že Hviezdoslav píše pro okruh čtenářů ojedinele úzký v celé Evropě a slovenský dialekt zazní v Českých zemích jen ojedinele (II: 343), nyní uvádí: „nikdy nečekal pomoc z romantických dálek, ale rozhodně v bohatství, které přinese nejen kulturní, avšak i politické sjednocení Čechů a Slováků. Tyto naděje jej nezklamaly [...]. Zemřel milován mládeží a vážen v Praze i na Slovensku“ (III: 75); do výkladu o J. Gebauerovi zasazuje zmínku o M. Hattalovi, konzervativním vědci, a přitom „autoru první vědecké mluvnice slovenštiny“ (III: 145). Místo odstavce o úzkoprsmém moralismu, na který roku 1907 odpovídal T. G. Masaryk, rozvádí slavný vznik republiky: „Když [...] celá země svrhla vládu Habsburků [...] a vyhlásila svou státní samostatnost, byla Masarykova práce dovršena“ (III: 152); vzorem evropské osobnosti, jež „spojuje český život a následně i literaturu od doby obrození, vůdčí ideje a tužby“ (III: 152), je právě první prezident a v souvislosti s dějinným vývojem a tradicionalismem jsou přehodnoceny i další postavy (F. Palacký jako zastánce české samostatnosti, J. Holeček, analytik národní povahy od dob Husa a Chelčického, J. Pekař aj.). V úvodu k hlavě o kritice, které vytýká dříve přílišný zájem o cizinu a nedostatečný zřetel na tradici, věnuje Novák pozornost nejprve politickému směřování, až pak rukopisnému boji; objeví se i politická kariatura (F. Mareš).

Dva spisy z počátků moderní národní historiografie a přitom z období, kdy česká věda i publicistika procházely důležitými změnami (vývoj žánrů a termínů, obrat k novým metodologiím, problematika státnosti), se vzájemně zrcadlí.

Koncepčně nová *Tschechische Literatur* (1931) navazuje samostatně na oba, a navrací-li se Novák v *Přehledných dějinách* z let 1936–39 od některých posunů ve třetí verzi příručky, nepřekvapí kupř. to, že se delší cestou dobírá k zásadnímu mezníku nové doby na konci 50. let 19. století, jímž *Čechische Literatur der Gegenwart* začínal. Vedle metodologie německojazyčné příručky si proto do budoucna zaslouží pozornost rovněž vztahy obou dějepisných prací v tvůrčím vývoji A. Nováka i české literární historiografie.

PRAMENY

NOVÁK, Arne

1907a *Die chechische Literatur der Gegenwart*, in J. Jakubec, *Geschichte der chechischen Literatur* (Leipzig: C. F. Amelang) s. 257–376

1913 *Die chechische Literatur der Gegenwart*, in Jakubec, J. – A. Novák, *Geschichte der chechischen Literatur* (Leipzig: C. F. Amelang) s. 279–445

1926 *Sovremennaja češskaja literatura*, 2. díl, přel. J. N. Matvejeva a V. Kúst (Plamja: Praha) (Označujeme I–III)

NOVÁK, Arne – Jan V. Novák

1909 *Stručné dějiny literatury české* (Olomouc: R. Promberger)

1913 *Přehledné dějiny literatury české* (Olomouc: R. Promberger)

1922 *Přehledné dějiny literatury české* (Olomouc: R. Promberger)

(Označujeme čI–III)

LITERATURA

DOBIÁŠ, Dalibor

2001 Čtvery Dějiny Arna a Jana V. Nováků, *Česká literatura* 49, č. 1, s. 45–63.

DONATH, Oskar

1914 [J. Jakubec – A. Novák, *Geschichte der chechischen Literatur*], *Archiv für slavische Philologie* 35, s. 545–8

DVOŘÁK, Karel

1953 Poznámky vydavatelovy, in F. X. Šalda, *Kritické projevy* 7 (Praha: Čs. spisovatel), s. 445–72

HÝSEK, Miloslav

1908 [J. Jakubec, *Geschichte der chechischen Literatur*, A. Novák, *Die chechische Literatur der Gegenwart*], *Časopis Matice moravské* 32, s. 210–18

KARÁSEK, Josef

1909 [J. Jakubec, *Geschichte der chechischen Literatur*, A. Novák, *Die chechische Literatur der Gegenwart*], *Archiv für slavische Philologie* 30, s. 241–65

KREJČÍ, Jan

1908 Eine deutsche Geschichte der chechischen Literatur, *Čechische Revue* 2, s. 762–8

NOVÁK, Arne

1907b Neues von Jaroslav Vrchlický, *Čechische Revue* 1, s. 338–46

1907c Úvod, in *Nová česká poezie*, red. V. Dyk a A. Novák (Praha: J. R. Vilímek)

NOVÁK'S *ČECHISCHE LITERATUR DER GEGENWART*

This paper deals with the method which Arne Novák applied in *Čechische Literatur der Gegenwart* (1907), his first history of Czech literature, and with the relation of this work to his highly praised *Stručné dějiny literatury české* (*A Concise History of Czech Literature*), which was aimed at a broad Czech readership. It also analyzes the two books as two individual types of literary historiography, including their later versions (1913, 1926; 1913, 1922). Although there are some correspondences between the two works, they differ substantially in their comparative approach: while *Čechische Literatur der Gegenwart* provides a synchronic comparison of the leading Czech writers with major European authors, *Stručné dějiny literatury české* presents the nation as an organic whole, with literature as its integral part. This conception was influenced by sociological literary scholarship.

It becomes clear that the analysis of the relationship between the two books sheds light upon Novák's development and contributes to a subtler interpretation of the further development of Czech literary historiography.